

XXV. celostátní seminář

Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů

Brno 24. – 25. září 2025

Administrativní a školicí centrum KÚ JMK

SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ A STUDIJNÍCH TEXTŮ

TRIADA-Poradenské centrum, z.ú. Brno

www.triada-centrum.cz

Obsah sborníku

Úvodní slovo Eva Rotreklová	3
Novela zákona o SPOD v praxi Zuzana Zárasová - vedoucí oddělení koncepce náhradní rodinné péče MPSV Johana Mertová - odd. transformace systému péče o ohrožené děti	4
25 let zákona o sociálně-právní ochraně dětí Miloslav Macela	17
Rozvodová novela František Dolíhal, soudce	20
Dítě jako účastník soudního řízení Eva pávková, psycholog	21
Doprovázení a odborné služby při předávání dítěte do péče budoucích osvojitelů, metody, praxe, kazuistiky. Zuzana Senciová, Alice Trávníková, UMPOD	22
Postup OSPOD v souvislosti s oznámením o fyzickém týrání dětí a souvisejícím vyhodnocením míry ohrožení dětí – právní rámec. Klára Ille, Tereza Kulhanová, KVOP	24
Akreditované vzdělávací programy TRIADA – Poradenské centrum, z.ú.	26

Úvodní slovo

Vážení,

je mi velkým potěšením konstatovat na úvod, že dvacátý pátý ročník brněnského semináře se opět vydařil! Naše poděkování patří zejména všem vystupujícím a lektorům a samozřejmě všem aktivním účastníkům diskusí na plénu i v kuloárech.

Témata semináře, tak aby byla jako vždy aktuální, byla celkem zřejmá už v době, kdy končil seminář předcházející, v září 2024 – novela zákona o SPOD v praxi účinná od 1. 1. 2025, resp. 1. 7. 2025 (některá ustanovení). První zkušenosti a ohlasy z praxe ukazovaly, že všichni aktéři se potýkají s řadou úskalí a hledají odpovědi na mnohé otázky. Nelehkého úkolu vnést trochu světla do novelizovaného právního předpisu, se ujaly odborné pracovnice MPSV JUDr. Zárasová a Mgr. Mertová, které se na tvorbě, ale i aplikaci zákona, významně podílely.

Bylo nám také ctí, že jsme měli příležitost, ohlédnou se zpět o 25 let, které uplynuly od přijetí tehdy úplně nového právního předpisu – zákona o sociálně právní ochraně dětí a to ve vystoupeních významných osobností, které se v minulosti i v současnosti angažovali v systému SPOD, byly při jeho vzniku, podíleli se na nejrůznějších změnách a někteří v něm působí i nadále. Ředitel ÚMPOD Zdeněk Kapitán, zástupce ombudsmana Vít Alexandr Schorm pověřený výkonem funkce dětského ombudsmana, bývala ombudsmanka Anna Šabatová, tvůrce nové koncepce péče o ohrožené děti Miroslav Macela, ředitelka STŘEP Věra Bechyňová a soudce krajského soudu Petr Sedlák se ve svých příspěvcích se zaměřili na ty změny a instituty, které podle jejich názoru významně ovlivnily praxi péče o ohrožené děti. Pro určitou část pléna to bylo spíše opakování prožitého, pro nemalou část ale také možná první možnost podívat se na systém v jeho vývojových meznících a každý si mohl odnést pohled na své místo, svoji roli a také možná svoje náměty pro budoucí praxi.

Letošní právní blok se zaměřil na nadmíru aktuální témata a novinky, např. zahájení činnosti dětského ombudsmana, ale také očekávané změny, které přinese od 1. 1. 2026 tzv. rozvodová novela. Ta opouští po léta zavedenou praxi svěřování dítěte do výlučné nebo střídavé péče rodičů a zdůrazňuje právo dítěte na rovnocennou péči obou rodičů. Zatím tedy jen změna zákona, diskuse a úvahy, ale teprve aplikace v praxi přinese další otázky a možnosti jak změna ovlivní situaci dítěte po rozchodu rodičů. A to už se dostáváme k semináři roku 2026, pro který jsme vybrali toto téma jako stěžejní a určitě se do té doby objeví i řada dalších námětů.

Přijměte prosím tento sborník jako nástroj k reflexi a současně i naše pozvání na XXVI. ročník semináře v září v Brně!

Eva Rotreklová
odborný garant semináře

Novela zákona o SPOD v praxi

JUDr. Zuzana Zárasová, oddělení koncepce náhradní rodinné péče MPSV ČR

Mgr. Johana Mertová, oddělení transformace systému péče o ohrožené děti

Témata:

- **Přehled legislativních změn** – dětský ombudsman, zákon o domácím násilí, novela ZSSL, novela zákona o dětských skupinách, zákon o dostupném bydlení, DSSP, školská novela, rozvodová novela...
- **Změny ZSPOD** – zejm. NRP od 1.7.2025, zprostředkování NRP, zákaz umisťování malých dětí do ústavních zařízení
- **Chystané metodiky a akce MPSV**
- **Aktuality z projektů**
- **Další co vás zajímá, dotazy**

26. 11. 2025 Závěrečné setkání k výstupům projektů NRP

- pro pracovníky NRP KÚ
- primárně představení metodiky k párování, tj. výběru žadatele o NRP pro dítě

Metodické dokumenty MPSV podzim 2025

- metodika k transferu pro OSPODy
- metodika k domácímu násilí + školení
- metodika k UA dětem + AMIF
- SP ZDVOP – revize metodiky
- Metodické dokument k „intervenčnímu balíčku“ (§18 a 18a ZSPOD)
- Spolupráce se soc. pracovníky v nemocnicích + společný materiál MPSV a MZdr (oznamovací povinnost zdravotnických zařízení, děti odložené/zanechané v porodnici, utajené porody atd.)
- Aktualizace Směrnice k vedení spisové dokumentace
- výzvy z OPZ+, NDT Rodina
- Komise k nepřirozeným úmrtím dětí

Změny v legislativě

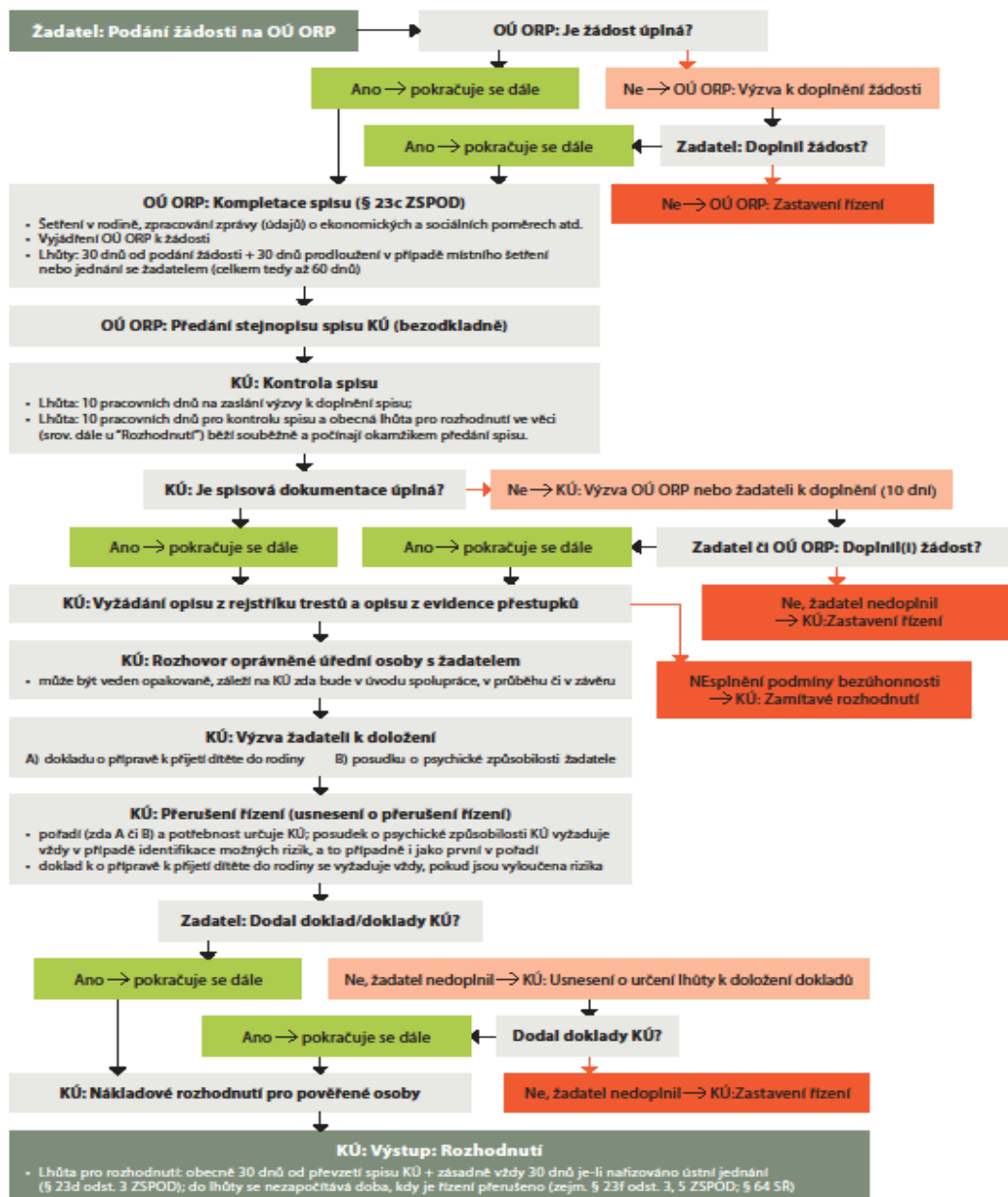
- Od 1. 1. 2025 – svěřenectví – doprovázení, dávky
- Zákaz umisťování dětí do 4 let (dále)
- „**Intervenční balíček pro OSPOD**“ – od 1. 1. 2026, úhrada někt. sociálních služeb z transferu, limitace, IPOD, test příjmů
- **6 dnů neplaceného volna** od zaměstnavatele pro žadatele o NRP na přípravu (účinnost od 1. 1. 2026)
- PO dle § 452 ZŘS i u dětí do 4 let do ZDVOP ve výjimečných případech (účinnost **od 21. 8. 2025**)
- **Výzva z ESF OPZ+ sociální začleňování** - výzva č. 104 – **Podpora služeb pro ohrožené děti a rodiny 3** – vyhlášena **4. 9. 2025**

Změny v legislativě po 1. 7. 2025 zprostředkování NRP

Metodické dokumenty MPSV (viz www.mpsv.cz/)

- Schéma procesu posuzování žádosti
- Správní řízení ve věci zařazení do evidencí náhradní rodinné péče
- (metodický materiál MPSV)
- Metodický postup MPSV pro realizaci přípravy k přijetí dítěte do rodiny
- Metodický postup MPSV pro zpracování posudku o psychické způsobilosti k přijetí dítěte do rodiny
- Nový vzor žádosti o A, PP a PPPD
- Dotazník o sociálních a rodinných poměrech, o zdravotním stavu a motivaci žadatele a dalších společně posuzovaných osob o zařazení do evidence osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny
- Lékařský posudek o zdravotní způsobilosti nebo o zdravotním stavu vydáván jako příloha žádosti o zařazení do evidence osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny

Schéma procesu posuzování žádosti

Přípravy k přijetí dítěte

Místo realizace – Kraj
Vyberte kraj

Místo realizace – Obec

Název poskytovatele

Rozvržení přípravy
Vyberte rozvržení přípravy

Období od
24.9.2025

Období do

Typ přípravy

Základní kurz (48 h)

Rozšířený kurz – základní + nadstavba PPPD (72 h)

Nadstavba PPPD (24 h) Skupinová příprava dětí

Jazyk

Angličtina Němčina

ZRUŠIT FILTR

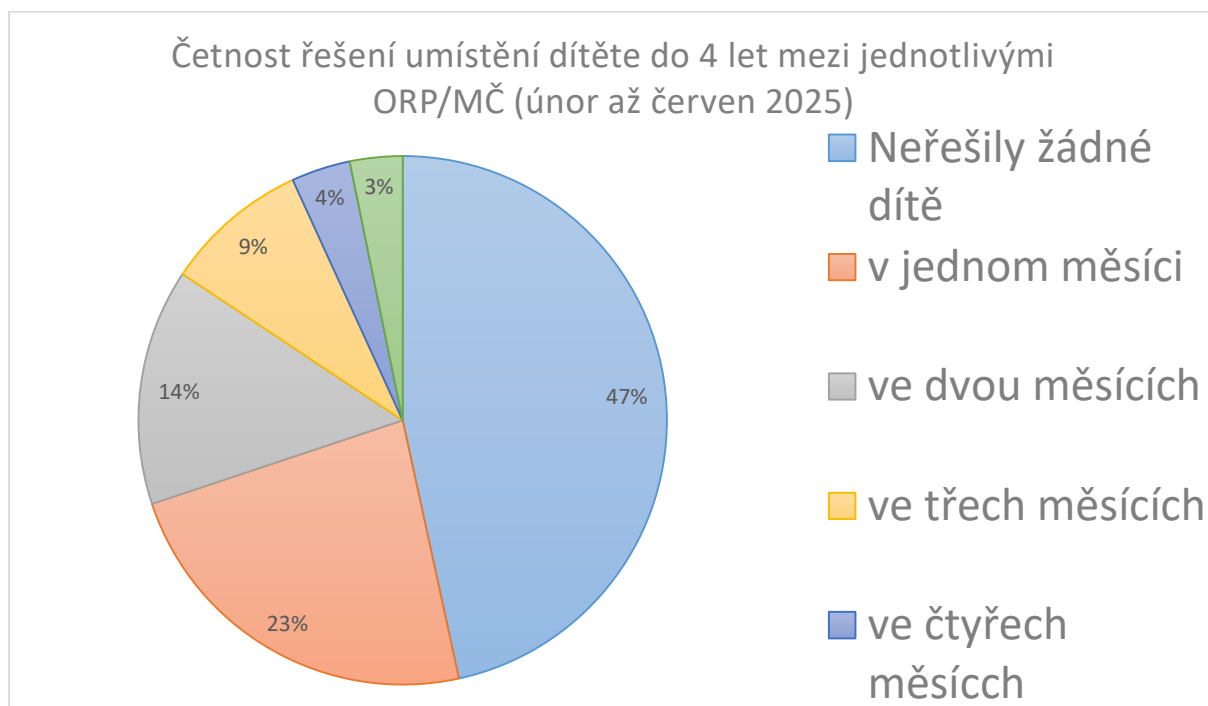
VYHLEDAT

Zákaz umisťování dětí do 4 let věku – zvládli jsme či nezvládli?

- Metodická informace k úpravě poměrů dětí, které byly rozhodnutím soudu umístěny do dětského domova pro děti do 3 let věku (společná metodická informace Ministerstva práce a sociálních věcí) – listopad 2024
- Metodická informace k možnosti dalšího poskytování pobytové služby dětem, které pobývají v dětském domově pro děti do 3 let věku (DD3) na základě smlouvy (listopad 2024)
- Doporučený postup pro pracovníky OSPOD při využití neodkladné péče u osob v evidenci v souladu s ustanovením § 15, § 16, § 27a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění (ZSPOD) - (prosinec 2024)
- Metodická informace k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí při řešení ohrožení dítěte a zajištění péče, s důrazem na děti do 4 let věku – prosinec 2024

Řešení situace dětí do 4 let, které se ocitly mimo péči rodičů - výstupy z dotazníkových šetření za leden až červen 2025

- Průměrná doba vyplnění dotazníku je přibližně 6 minut, pokud je 0 případů je to pár sekund
- S dotazníkem je každý měsíc oslovováno **všech 259** ORP/MČ které vykonávají agendu SPOD, a to prostřednictvím elektronické pošty. **Návratnost dotazníků je vysoká a pohybuje se průměrně kolem 85 %**, pouze při šetření za červen (dotazník byl rozeslán na začátku července), byla návratnost 77 % - vliv na nižší návratnost mohl být dán začínajícími dovolenými a s tím spojenými zástupy.
- Návratnost dotazníku se liší mezi jednotlivými kraji.
- Byla ověřena validita e-mailových adres, tam kde neodpovídali. Zjištěno, že často se měnili pracovníci a nebyla správná adresa.
- **Téměř polovina** ORP/MČ (47 %; 116) v době mezi únorem a červnem **ani jednou neřešila** umístění dítěte do 4 let věku a přibližně polovina (53 %; 133) řešila v tomto období umístění jednoho nebo více dětí.
- **Další necelá čtvrtina** řešila tuto situaci pouze **jednou**.
- **Zbývajících 30 %** ORP/MČ řeší tuto situaci **opakovaně**.

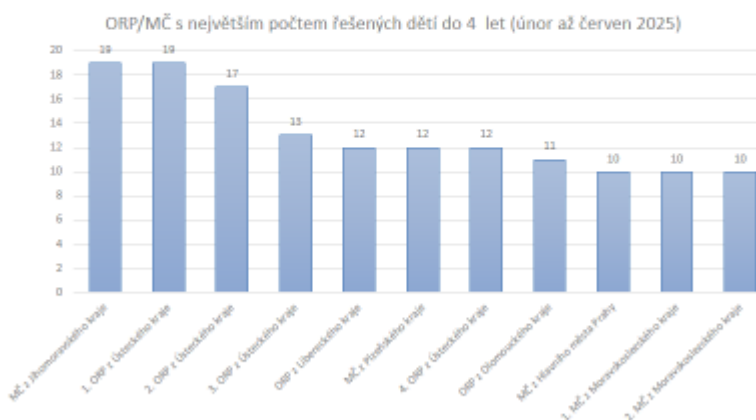
Za období od ledna do června 2025 byla na základě odpovědí respondentů řešena situace 646 dětí do 4 let, které se ocitly mimo péči rodičů. Nejvíce v lednu, kdy se jednalo o 153 dětí, nejméně v červnu, kdy bylo hledáno řešení pro 82 dětí do 4 let věku.

Průměrně je každý měsíc hledáno řešení pro 108 dětí do 4 let věku, které se ocitly mimo péči rodičů.

Řešení situace dětí do 4 let, které se ocitly mimo péči rodičů - výstupy z dotazníkových šetření za leden až červen 2025

Řešení situace dětí do 4 let, které se ocitly mimo péči rodičů - výstupy z dotazníkových šetření za leden až červen 2025

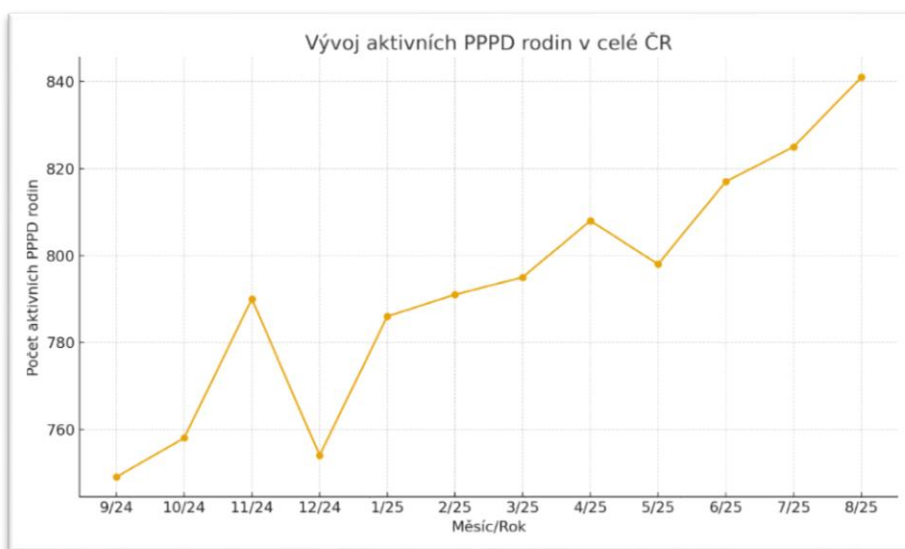

- **Věk dítěte má zásadní vliv na zvolenou variantu řešení. U novorozenců je přechodná nebo zprostředkovaná náhradní rodinná péče variantou u bezmála 90 % z nich, u dětí do jednoho roku u 62 % a ve věkové kategorii 3-4 roky už jen u 29 % z těchto dětí.**
- **Za období od ledna do černa bylo popsáno přibližně 21 situací, kdy ORP/MČ řešily umístění dítěte do 4 let věku s postižením, jedná se tak asi o 3 % dětí z celkového počtu 646.** Někteří respondenti využívají možnost volné odpovědi u této otázky, aby zdůvodnili nebo podrobněji popsali okolnosti umístěných dětí. V některých případech tak není zcela jisté, zda se jedná o popis umístění dítěte s postižením.

Z údajů za únor až červen vyplývá, že **ORP/MČ řešily ve čtvrtině případů (25 %, 124) umístění sourozenecké skupiny, z nichž alespoň jedno dítě ve skupině bylo mladší 4 let.** Nejčastěji se jednalo o dvoučlenné sourozenecké skupiny (58 %), tříčlenné (16 %) a čtyřčlenné (12 %) sourozenecké skupiny. Otázka na počet řešených sourozeneckých skupin byla sice položena i v dotazníku za leden, ale nebyla vhodně formulovaná a odpovědi tak mohou být zavádějící. Z tohoto důvodu jsou uváděny až odpovědi od únorového dotazníku.

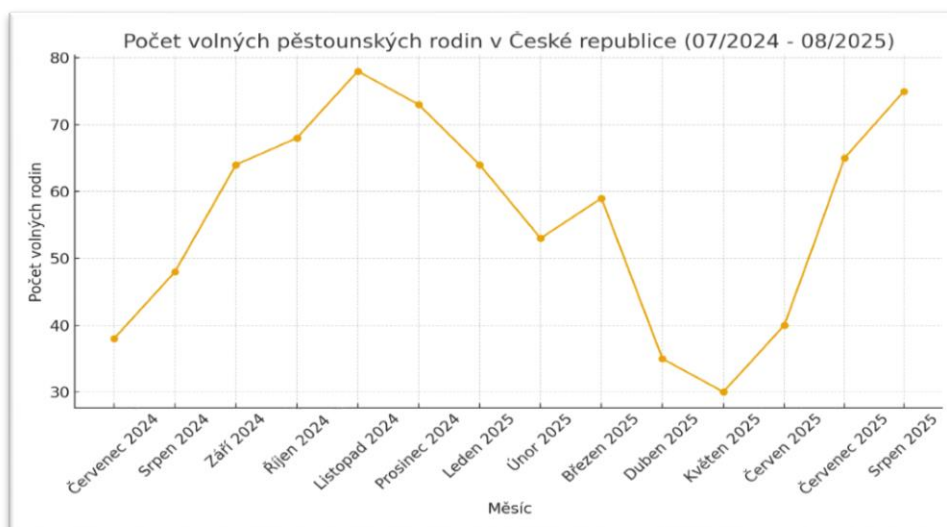
Z údajů za únor až červen vyplývá, že **ORP/MČ řešily ve čtvrtině případů (25 %, 124) umístění sourozenecké skupiny, z nichž alespoň jedno dítě ve skupině bylo mladší 4 let.** Nejčastěji se jednalo o dvoučlenné sourozenecké skupiny (58 %), tříčlenné (16 %) a čtyřčlenné (12 %) sourozenecké skupiny. Otázka na počet řešených sourozeneckých skupin byla sice položena i v dotazníku za leden, ale nebyla vhodně formulovaná a odpovědi tak mohou být zavádějící. Z tohoto důvodu jsou uváděny až odpovědi od únorového dotazníku.

Počty PPPD - vývoj

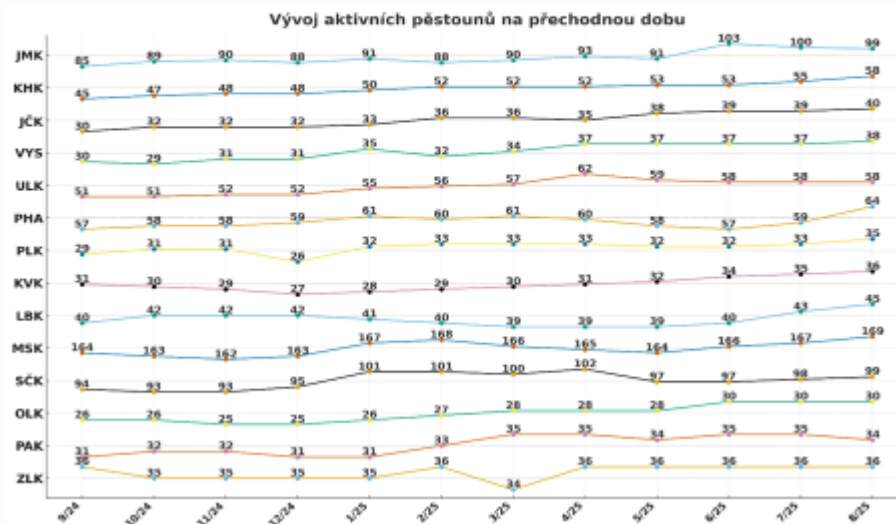
Počet aktivních pěstounů na přechodnou dobu se od dubna 2025 každý měsíc navyšuje. Před rokem v září 2024 bylo 749 aktivních rodin, nyní jich je 841, což je o 92 rodin více.

Vývoj volných PPPD rodin v ČR (aktuální počet k 23. 9. 2025 je 78)

Mezi červencem 2024 a srpnem 2025 počet volných pěstounských rodin v Česku výrazně kolísá – od nejnižší hodnoty 30 v květnu. Aktuální číslo volných PPPD v srpnu 2025 (75) je druhé nejvyšší po listopadu 2024 (78).

Vývoj volných PPPD rodin v ČR

Kampaňové aktivity MPSV na nábor náhradních rodičů

- **Pracovní skupina MPSV na podporu pěstounů a kampaňových aktivit k hledání zájemců o náhradní rodinnou péči**
 - Setkání krajských koordinátorů kampaní, zástupců NNO, MPSV
 - Setkává se 3 x ročně od roku 2023
- **Kampaně MPSV na sociálních sítích**
- **Osvětová aktivita MPSV s Hledáme rodiče: Dík náhradním rodinám – bábovkový den**
- **Individuální nábor**

Společné úsilí NNO, obcí, krajů, nese své ovoce – nárůst žádostí o PP či PPPD v ČR

Vyhodnocení Dík náhradním rodinám – Bábovkový den

KAMPAŇ BYLA ÚSPĚŠNÁ!

Zapojili se:

- stovky organizací i jednotlivci
- na Facebooku ji vidělo přes **106 tisíc uživatelů**.
 - všech 14 krajů
 - některé samosprávy,
 - obce, OSPOD, OÚ, ORP
 - UMPOD, nadační fondy,
 - doprovázející organizace,
 - mateřské školy,
 - celebrity (Jitka Schneiderová, Ondřej Brzobohatý, Klára, L. Šimáčková, Marian Jurečka, Liběna Rochová, Lucie Macháčková a další)

Aktivity pořádané v rámci kampaně:

- Propagace kampaně v rámci dne otevřených dveří s nabízenou bábovkou pro veřejnost.
- Setkání s pěstouny a poděkování jim upečenou bábovkou.
- Nabízení letáčku s informacemi ke kampani a bábovkou u vstupu na KÚ.
- Bábovková snídaně s dobrovolníky, zaměstnanci NNO/organizací.
- Propojení kampaně s aktivitami KÚ zaměřenými na den/týden pěstounství, jinými akcemi (např. Muzejní noc, Filmový festival).
- Propojení se s nákupními centry. Rozdávání letáčku o kampani a bábovek (placičky, jídlo).
- Propojení se s kavárnami, pekárny, např. formou benefiční bábovky + letáček o kampani.
- Zapojení slavných osobností, ambasadorů/rek, osobností daného kraje – videa, spoty, rozdávání bábovek a letáčku, pořadu o pečení.
- Povídání s pěstounem/kou u bábovky.

Podpora krajů – kampaň k vyhledávání žadatelů o NRP na soc. sítích

Vyhledávání zájemců o PPPD - 1. 2. – 31. 7.
9 krajů (nejprve 4 od 1. 2. a následně dalších 5 od 1. 5.)

Dosah téměř 900 000 FB účtů žen ve věku 40-55 let

Náklady 360 000 Kč

→ Ve 4 krajích byla první vrstva s Janem Cínou spuštěna 1. 2.

→ Druhá vrstva (rozhovor s pěstounkou) cílí na ty, co viděli ¼ videa s J. Cínou, spuštěna 26. 3. 2025.

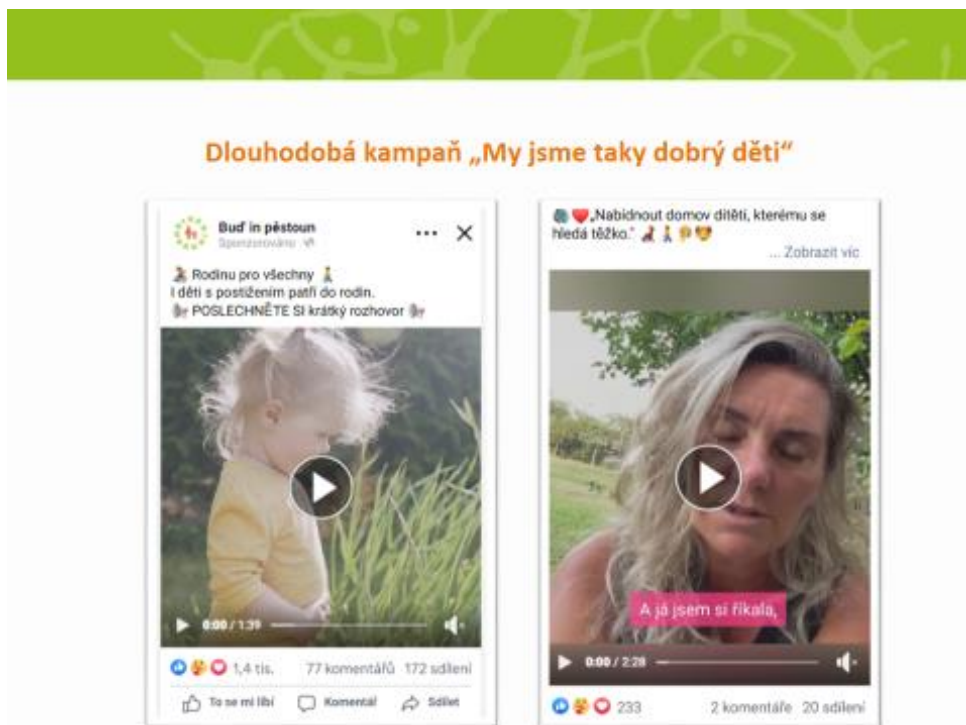
Stejným lidem v druhé vrstvě se zobrazovaly i vybrané medailonky dětí v IN.

- **Co kampaň přináší?**

477 zpráv na Messengeru Buď in pěstoun, 33 telefonních hovorů

- Lidé se ptali na obecné informace o formách NRP a podmínkách (věk apod.).
- Směřovali jsme je na doprovázení zájemců nebo k samotnému podání žádosti o zařazení do evidence. Dále pak na online setkání „Půlhodinka o náhradce“ pořádané MPSV každé pondělí večer.

Děti se specifickými potřebami

- 2 emočně zabarvená videa na sebe navazující (povídání konkrétních pěstounů pečujících o děti se specifickými potřebami)
- muži + ženy z celé ČR ve věku 33-55 let s většími dětmi a se specifickými zájmy odkazujícími na sociální citění
- Reklama směřuje zájemce na Messenger BIP, na telefon MPSV a také na lidi, kteří videa zhlédli cílíme s medailonky dětí v IN.
- **1. 8. 2024 – dosud, zatím vynaloženo přes 50 000 Kč dosahem 450 000 lidí. Do konce roku na ni vydáme ještě 17 00 Kč.**
- **Kampaň má mezi uživateli sociálních sítí velký úspěch a téměř se pod ní nevyskytují negativní komentáře.**

Individuální náborů jako kampaňový nástroj k vyhledávání nových zájemců o NRP

celkový počet	2022	2023	2024	2025
počet individuálních náborů	12	24	23	18
počet dětí v individuálních nábořech	16	29	32	20

Za 2 roky statistického sledování IN se ozvalo 1350 zájemců o IN, z nich mohlo být delegováno na KÚ 392 zájemců. Z toho tedy bylo 723 bez podané žádosti o zprostředkování NRP. Díky individuálnímu provázení si jich 64 žádost podalo.

Děkujeme za spolupráci. Žádné dítě jsme nikdy neodmítly. Zlepšujeme strategie – ukazuje se jako efektivní sdílení medailonků dětí ve FB spřátelených FB skupin, spojujeme s lokálními kampaněmi.

Facebook MPSV k NRP
FB Bud' in pěstoun – 2 600 sledujících
FB Děk pěstounství – 16 000 sledujících

Prostředek pro komunikaci s veřejností ad individuální náborů, kampaně na sociálních sítích, informace o kampaňových aktivitách v ČR, boření předsudků atd.

Připravovaný projekt SPOD 4

- realizace 2026-2028, zaměřený na podporu systému SPOD ad zákaz umístování dětí do 7 let věku do pobytových zařízení
- V NRP se bude zaměřovat mimo jiné na podporu profesionalizace PP
 - Příprava legislativních změn
 - Primárně se soustředí na podporu dětí s postižením a sourozenecké skupiny
 - Je potřeba v praxi ověřit, jaké služby pěstouni ke specializaci / profesionalizaci potřebují, co potřebují doprovázející subjekty k tomu, aby tuto podporu daly
 - Adaptace kompetenčního modelu náhradního rodiče do praxe
 - Pokračování v IN a kampaňových aktivitách

Cíle kompetenčního modelu budoucích či stávajících náhradních rodičů jsou:

- Slouží
 - K posouzení žadatele/zájemce o NRP
 - K posouzení již stávajícího náhradního rodiče (tzn. osobu pečující či v evidenci)
- Kdo může s kompetenčním modelem pracovat?

- Oprávněná úřední osoba krajského úřadu
- Lektor příprav
- Sociální pracovník OÚ ORP
- Pracovník doprovázející organizace
- I samotný náhradní rodič

Kompetenční model budoucích či stávajících náhradních rodičů

- Kompetenční model tedy přináší **UCELENÝ SYSTÉM** posuzování kompetencí pro výkon náhradního rodičovství, a to
 - od podání žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče
 - až po vlastní výkon náhradní rodinné péče.

Nehledáme supermany

- Některé schopnosti může budoucí náhradní rodič získat až v průběhu procesu odborného posouzení, např. v rámci kurzu přípravy, některé dovednosti rozvíjet až samotným výkonem náhradního rodičovství.
- V hodnocení naplnění vždy uplatňujeme individuální přístup.
- Kompetenční model neslouží k porovnávání pěstounů mezi sebou.
- Některé kompetence má člověk s ohledem na to, že má rodičovskou zkušenost, některé ale mít nemusí a zároveň ani rodičovství nedává automatický předpoklad kompetencí pro výkon náhradního rodičovství.

Návrh kompetenčního modelu pro výkon pěstounské péče / náhradního rodičovství

1. Schopnost pečovat o dítě a naplňovat jeho vývojové potřeby
 - Péče o zdraví dítěte
 - Podpora a rozvoj dítěte v oblasti učení
 - Podpora a rozvoj dítěte v oblasti emočního vývoje a chování
 - Podpora dítěte v jeho sociálních vztazích
 - Podpora dítěte v budování jeho identity a sociální prezentace
 - Podpora dítěte v jeho samostatnosti a v sebeobsluze
2. Schopnost zajistit dítěti stabilitu
 - Stablní podmínky v rodině, v bydlení, zaměstnání, ve finanční situaci
 - Podpora služeb a komunitních zdrojů
3. Schopnost zajistit dítěti bezpečí
 - Zajištění ochrany a bezpečí a bezpečné nastavování hranic
 - Zajištění stimulace a podnětů
4. Schopnost navázat s dítětem blízký vztah
5. Schopnost podporovat vztahy mezi dětmi a jejich rodinami
6. Schopnost spolupráce
7. Schopnost seberozvoje a sebepéče

PILOTÁŽ KOMPETENČNÍHO MODELU (rok 2025, projekt NRP)

→ 8 zapojených subjektů

- Poskyvatelé/realizátoři příprav
- Doprovázející organizace

→ 12 osob

PILOTÁŽ KOMPETENČNÍHO MODELU – pomocný nástroj okruh otázek – modré ad doprovázející organizace, zelené ad přípravy

4. Schopnost navázat s dítětem blízký vztah

- Motivace z bezdělného plánu – nepodstatná a léčení nepodstatná
- Motivace z obětivnosti
- Motivace pomocí – vztahová zvláštní formy NRP
- Dětské vztahy – trauma
- Psychický stav osobnost – z hlediska schopnosti tvořit vztahy
- Současné vztahy jako předpoklad schopnosti budování vztahů – vztahová síť, manželství, partnerství
- Schopnost propojit otčovou vřelost i sítěv vztahů / přátel

5. Schopnost podporovat vztahy mezi dítětem a jejich rodinami

- Původní rodina a vztahy v rodině zvláštního druhu
- Současné vztahy v rodině zvláštní
- Důležitost ke kontaktu s biologickou rodinou

6. Schopnost spolupráce

- Zvláštnost v práci týmu – práce, rodina
- Právní povinnosti u náhradních rodičů dle zákona
- Kompetence doprovázející organizace při práci s dítětem
- Zvláštní systém SPOD

4. Schopnost navázat s dítětem blízký vztah

- Motivace z bezdělného plánu – nepodstatná a léčení nepodstatná
- Motivace z obětivnosti
- Motivace pomocí – vztahová zvláštní formy NRP
- Dětské vztahy – trauma
- Psychický stav osobnost – z hlediska schopnosti tvořit vztahy
- Současné vztahy jako předpoklad schopnosti budování vztahů – vztahová síť, manželství, partnerství
- Schopnost propojit otčovou vřelost i sítěv vztahů / přátel

5. Schopnost podporovat vztahy mezi dítětem a jejich rodinami

- Původní rodina a vztahy v rodině zvláštního druhu
- Současné vztahy v rodině zvláštní
- Důležitost ke kontaktu s biologickou rodinou

6. Schopnost spolupráce

- Zvláštnost v práci týmu – práce, rodina
- Právní povinnosti u náhradních rodičů dle zákona
- Kompetence doprovázející organizace při práci s dítětem
- Zvláštní systém SPOD

KOMPETENCE č. 5 Schopnost podporovat vztahy mezi dětmi a jejich rodinami - VÝSTUP Z PŘÍPRAVY

(Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s rodiči a jinými příbuznými a blízkými osobami, udržování rodinných vazeb)

Marie s Petrem při probírání tématu identity dítěte a kontaktech s jeho biologickou rodinou dávají najevo, že s tím počítají. Říkají, že jsou připraveni sdělovat dítěti informace o jeho minulosti. Svě širší rodině a blízkým (ani synům) by o minulosti dítěte neříkali všechno, aby mu to neprozradili nevhodným způsobem. Při diskusi nad možnými formami kontaktu sdělují, že si dokáží představit téměř jakoukoliv formu kontaktu od jednorázového telefonického až po pravidelný osobní. Zároveň se ujišťují, že o kontaktech mohou také spolurozhodovat, že jim nebude nařízený kontakt bez možnosti změny.

- *Kontakt svěřeného dítěte s rodiči a jinými příbuznými a blízkými osobami, udržování rodinných vazeb, podpora rodinné sounáležitosti)*

Filip je v denním telefonickém kontaktu se svojí matkou, která je ve VTOS ve Světlé nad Sázavou. Svou matku navštívil v prosinci 2024 a v únoru 2025. Do věznice jel se svou babičkou a strejdou. Ještě je v kontaktu s přítelem matky. (...) Spolupráce je zaměřena na prohlubování vztahu mezi Filipem a babičkou. Filip nerozuměl nějakému jednání ze strany babičky, a proto se na ni zlobil. Bylo potřeba situaci rozebrat a jednání vysvětlit. (...)

KOMPETENCE č. 4: Schopnost navázat s dítětem blízký vztah – VÝSTUP Z PŘÍPRAVY

(Poskytování citové vřelosti, pochopení pro specifické potřeby svěřených dětí, Motivace k přijetí dítěte do rodiny)

Při domácí návštěvě mohla lektorka pozorovat, jak rodiče mluví a jednají se svými dětmi. Při přivítání a seznamování dali dětem prostor a čas, společně komunikovali o tom, jak bude návštěva lektorky probíhat, co se očekává od nich. Později si děti odešly hrát do svých pokojíčků, ale když už se jim to zdálo dlouhé, bez zábran se přišly zeptat, co bude dál a jestli mohou přivést ukázat morčata. Rodiče se s nimi dohodli na vhodném postupu, který děti respektovaly.

V průběhu skupinových sezení Marie zmiňovala, že nevidí problém v tom, když i starší dítě (školou povinné) přijde v noci za nimi do ložnice, zejména když se bojí. Rozumí tomu, že společné spaní dělá dětem dobře a dává jim pocit bezpečí. Ráda by to dopřála i přijatému dítěti, pokud o to bude stát. (...)

KOMPETENCE č. 5: Schopnost podporovat vztahy mezi dětmi a jejich rodinami – ZPRÁVA Z DOPROVÁZENÍ

- *(Kontakt svěřeného dítěte s rodiči a jinými příbuznými a blízkými osobami, udržování rodinných vazeb, podpora rodinné soudržnosti)*

Filip je v denním telefonickém kontaktu se svojí matkou, která je ve VTOS ve Světlé nad Sázavou. Svou matku navštívil v prosinci 2024 a v únoru 2025. Do věznice jel se svou babičkou a strejdou. Ještě je v kontaktu s přítelem matky. (...) Spolupráce je zaměřena na prohlubování vztahu mezi Filipem a babičkou. Filip nerozuměl nějakému jednání ze strany babičky, a proto se na ni zlobil. Bylo potřeba situaci rozebrat a jednání vysvětlit. (...)

zuzana.zarasova@mpsv.cz

johana.mertova@mpsv.cz

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí nevznikal na „zelené louce“. Autoři zákona se museli potýkat se zavedenými pořádky trvajících dlouhá desetiletí. S některými důsledky tehdejší praxe se ostatně potýkáme dodnes. Zastavme se však nejprve u názvu zákona. Pojem „sociálně právní ochrana mládeže“ se v českých zemích objevil poprvé na počátku 50. let minulého století. Jde o jazykový import z tehdejšího Sovětského svazu (podobně jako pojem „sociální zabezpečení“ a další). V té době došlo rovněž k rozdělení působnosti v oblasti ochrany ohrožených dětí mezi resorty školství, zdravotnictví a ... spravedlnosti. Ano, sociální oblast v tomto výčtu chybí. Komunistická strana nepřipouštěla, že by jí budovaná společnost měla trpět sociálními problémy. Pojem „sociální péče“ byl označen za buržoazní přežitek a stejnojmenné ministerstvo změněno na rezort „pracovních sil“. Toto rozdělení trvá v některých ohledech dodnes.

O deset let později bylo zřejmé, že socialistický experiment se určitým sociálním problémem nevyhne. Jako markantní příklad lze uvést dopady ústavní výchovy, která byla od převzetí moci komunisty výrazně preferována. V důvodové zprávě k zákonu o sociálně právní ochraně mládeže z roku 1952 bylo upřednostněno ústavní výchovy zdůvodněno tím, že „kolektivní způsob života a výchova v kolektivu vštěpuje mládeži spolehlivě správný poměr ke kolektivu a vychovává ji v uvědomělé příslušníky socialistické společnosti“. Pěstounská péče byla zrušena, jedinou formou náhradní péče o děti v rodině se stalo osvojení, vyhrazené ovšem pro osvojitele zaručující, že „dítě bude vychováváno k lásce k lidově demokratickému státu“. Na počátku 60. let se však i v tehdejší Československu začaly objevovat informace o negativních dopadech tohoto typu péče na vývoj dítěte. Z publikací šlo zejména o přelomovou práci psychologů Zdeňka Matějčka (1922–2004) s Josefa Langmeiera (1921–2007) *Psychická deprivace v dětství*, která vzbudila pozornost i v zahraničí (byla přeložena do angličtiny, ruštiny a němčiny). Ve stejném roce byl natočen proslulý dokumentární film režiséra Kurta Goldebergera (1919–2004) *Děti bez lásky*, který poukázal na deprivací syndrom u dětí vyrůstajících v kojeneckých ústavech a jeslích.

Na počátku 60. let 20. století proběhla po vydání socialistické Ústavy z roku 1960 druhá vlna rekodifikace československého právního řádu, jejíž součástí bylo i vydání nového zákona o rodině (č. 94/1963 Sb.), účinného od 1. ledna 1964. Pro oblast ochrany dětí byla klíčová především ustanovení hlavy druhé zákona s příznačným názvem „Účast společnosti při výkonu práv a povinností rodičů“. Zákon o rodině zrušil zákon o sociálně právní ochraně mládeže z roku 1952. Podrobnosti o výkonu ochrany dětí nově řešilo prováděcí nařízení vlády č. 59/1964 Sb., o úkolech národních výborů při péči o děti. Podle tohoto nařízení měly národní výbory působit „v souladu se zásadami socialistické morálky nejen na chování dětí, ale i na jednání osob odpovědných za jejich výchovu“. Pojem „sociálně-právní ochrana dětí“ byl v roce 1964 nahrazen označením „péče o děti“. Vznikla tak pověstná „oddělení péče o děti“ na okresních národních výborech. Za sociálně-právní ochranu byl považován jen výkon opatrovnickví a podávání zpráv soudům a dalším státním orgánům.³ Vládní nařízení z roku 1964 stojí na pomyslném počátku „rodokmenu“ současného zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. V roce 1975 bylo zmínění vládní nařízení „transformováno“ do republikových zákonů o sociálním zabezpečení, které byly (bez větších změn v základní koncepci) rekodifikovány v roce 1988. Prováděcí vyhlášky z roku 1988, resp. 1991 pak byly přímými předchůdkyněmi a významnou inspirací při tvorbě dodnes platného zákona o sociálně-právní ochraně dětí z roku 1999. K tomu přispěl nepochybně i fakt, že zákon o rodině nakonec platil, přes řadu novelizací provedených zejména po roce 1989, až do doby nabytí účinnosti nového občanského zákoníku, tedy do konce roku 2013.

Po 25 letech existence tak zákon o sociálně-právní ochraně dětí dospěl téměř k „jubilejní“ 50. novelizaci. Z původních 67 paragrafů se rozšířil na 160 ustanovení. U jedné z číselných řad paragrafů (tam, kde je nově vložený paragraf označen kromě číslice i písmenem) byla vyčerpána celá abeceda. Zákon proto obsahuje i ustanovení § 47za... K tomu přibyla prováděcí vyhláška s 20 paragrafy a 9 přílohami. Proč je zákon tak často novelizován? Příčin je několik. Jednou z nich je průběžná snaha o změnu přístupů k právům dětí a s tím souvisejících reforem systému ochrany dětí. V předchozím textu bylo vysvětleno, že kořeny zákona o sociálně-

³ Proč se autoři zákona vrátili k pojmu „sociálně-právní ochrana dětí“, tedy terminologicky do 50. let minulého století, není zcela jasné. Mělo jít zřejmě o odlišení od praxe socialistické „péče o děti“. Je paradoxem, že tento pojem označoval i na svou dobu vyspělý systém ochrany dětí v období let 1921 až 1947. Každopádně jde v evropských podmínkách o terminologickou anomálii, existující pouze v České republice a na Slovensku. V ostatních zemích jde o ochranu dětí, ochranu práv dětí apod.

právní ochrany dětí sahají daleko do minulosti. Obrazně lze pokusy o tyto koncepční změny popsat tak, že se na starý kmen roubují nové větve. Občas skutečně nové plody přinesou.

Některé novely mají čistě technický charakter, jiné vstupují do zákona o sociálně-právní ochraně dětí velmi razantně. Například úpravy z let 2006, 2012, 2021 nebo 2024. Jako přímý účastník přípravy a projednávání novely z roku 2012 musím prohlásit, že tato změna pokryla tak asi desetinu toho, co bylo v té době plánováno. Podobně jako v roce 1995, předcházelo této novele přijetí přelomové strategie, shodou okolností rovněž na prvním novoročním zasedání vlády. Plány Národní strategie ochrany práv dětí „Právo na dětství“ z roku 2011 byly ambiciózní, některé se dosud nepodařilo prosadit. Bohužel, zákon o sociálně-právní ochraně dětí pokrývá jen část systému ochrany dětí. Oblast prevence, sociálních služeb, ústavní výchovy, soudů a dále jsou předmětem jiných zákonů, například zákona o sociálních službách, dodnes neexistujícího zákona o sociální práci, nebo školských (a tehdy i zdravotnických) zákonů upravujících institucionální výchovu. Novela z roku 2012 se tak věnovala pouze vymezeným tématům, změnám v činnosti veřejné správy a oblasti náhradní rodinné péče. Vše však bylo připraveno pro zahájení prací na zcela novém „sjednocujícím“ zákoně o ochraně dětí, dokonce byly vyčleněny finanční prostředky v rámci Norských fondů. Bohužel, k realizaci nedošlo. Otázka nové právní úpravy se objevila na stole znovu až před dvěma lety, to už je však jiná kapitola.

Kromě snahy o iniciování změn musí právní úprava reagovat na faktický stav věci. Některá ustanovení přijatá v roce 1999 se nepodařilo nikdy uvést v život. Jako příklad lze uvést § 58 zákona, podle jehož původního znění měl veškeré náklady na sociálně-právní ochranu dětí nést stát. Po dlouhých debatách se podařilo prosadit, aby byly výdaje spojené s ochranou dětí hrazeny alespoň obcím s rozšířenou působností. V případě ostatních obcí nebo krajů nesou náklady tyto samosprávné celky. Nedávná novela uvedla tento stav do souladu s právní úpravou.

Zároveň existuje trvalá poptávka ze strany lidí působících přímo v praxi po stále podrobnějších pravidlech, jasných postupech. K tomu je nutno přičíst fakt, v jak komplikovaném systému se pohybujeme. Stejně jako je roztržitá organizační struktura systému péče o ohrožené děti, je také právní úprava rozdělena do řady rezortních předpisů. Podle teorie práva mají právní předpisy regulovat společenské vztahy. Někdy je však společenský vývoj natolik dynamický, že za ním právní úprava pokulhává. Používáme mezioborové postupy práce, snažíme se o celostní přístup, vše je však komplikováno tím, že se jednotliví aktéři řídí odlišnými předpisy, používají jiné postupy práce, jejich činnost je financována odlišnými finančními zdroji. Tak by bylo možno pokračovat. Tyto věci jsou samozřejmě řešitelné, ale za jakou cenu? Kolik projektů již bylo věnováno otázce koordinace či spolupráce? Toto vše vytváří nároky na čas a peníze, tedy na zdroje, které by bylo možno využít smysluplnějším způsobem. Proto věřím, že v budoucnu dojde ke vzniku právní normy, která bude mít sjednocující nebo minimálně koordinační charakter. Nová právní úprava by měla být také výrazně jednodušší, a tudíž uživatelsky přívětivější. Máme naději v tom, že podobné právní úpravy vznikly v posledních desetiletích v řadě evropských zemí. Skončím ovšem následujícím citátem:

„Nemáme žádného jednotného zákona, jenž by systematicky upravoval ochrannou péči o děti a mládež, ale v jednotlivých zákonech a nařízeních jsou patrné prvky této zákonné úpravy. Chybou těchto předpisů jest, že vydány jsou v různých dobách a že není mezi nimi jednotnosti, není pojítka, které by tyto roztroušené předpisy v celek spojovalo a mimo to jsou četné tyto předpisy zákona zastaralé a nedostatečné.“⁴

Tento citát je z roku 1916! Za několik málo let, v období první republiky, se podařilo vybudovat velmi vyspělý systém ochrany dětí, který bychom mohli (byť poněkud ahistoricky) označit za sjednocený, mezioborový a vycházející z iniciativy občanské společnosti. Věřím, že i v tomto století nakonec dožene právní úprava praxi.

⁴ JUDr. Václav Nedoma, Ochranná péče o mládež v cizině i u nás. Praha: F. Topič, 1916.

Rozvodová novela

Mgr. František Dolíhal - soudce

Seznámení účastníků semináře s hlavními změnami, které přinese rozsáhlá novela občanského zákoníku a dalších předpisů (zákon č. 268/2025 Sb., ze dne 3. 7. 2025, účinný od 1. 1. 2026).

Jedním z hlavních cílů novely je zjednodušení a zrychlení rozvodu. Novela zavádí prvky, které soudní řízení učiní méně formálním a potenciálně méně konfliktním, což může přispět ke zmírnění napětí mezi účastníky řízení.

V čem se rozvodové zřízení zjednoduší?

Ve většině případů se v řízení o rozvod manželství nebudou zjišťovat příčiny rozvratu manželství. Pokud se bude jednat o rozvod dohodnutý, bude možné upustit od výslechu manželů.

Podmínkou rozvodu nadále bude soudní úprava poměrů k nezletilým společným dětem po dobu po rozvodu. Tuto úpravu poměrů bude nadále schvalovat soud. Řízení o rozvodu manželství bude ze zákona spojeno s řízením o úpravě poměrů společných nezletilých dětí manželů pro dobu po rozvodu jejich manželství.

Zastoupení dítěte kolizním opatrovníkem nebude povinné v případech, kdy budou rodiče na úpravě poměrů nezletilého dítěte dohodnuti již v době zahájení řízení.

Zásadní změny v oblasti zatímní úpravy poměrů nezletilých dětí

Předběžné opatření bude možné nařídit pouze na návrh orgánu sociálně – právní ochrany dětí, soud bude moci i bez návrhu nařídit předběžné opatření, kterým dítě umístí do péče rodičů nebo do péče osoby dítěti příbuzné či blízké.

Novela zavádí nový institut **prozatímní úpravy poměrů dítěte**. Takové rozhodnutí bude soud vydávat v případech, kdy situace dítěte nevyžaduje nařízení předběžného opatření (tj. dítě není v ohrožení), ale v zájmu dítěte je, aby do jeho poměrů bylo zatímně „zasaženo“. Prozatímním rozhodnutím nebude možné dítě umístit mimo péči rodičů či osoby příbuzné nebo blízké, s výjimkou předání do péče budoucího osvojitele a svěřeni do předpěstounské péče. Na rozdíl od předběžného opatření, musí být všem účastníkům (tj. i nezletilému dítěti) před vydáním prozatímního rozhodnutí poskytnuta možnost se vyjádřit. O návrhu na vydání prozatímního rozhodnutí má soud rozhodnout bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 3 měsíců po zahájení řízení, toto rozhodnutí bude vykonatelné vyhlášením (pokud nebude vyhlášeno tak vydáním), maximální délku trvání prozatímního rozhodnutí zákon stanoví na 3 měsíce od vykonatelnosti s možností prodloužení. Soud bude prozatímní rozhodnutí vydávat buď od stolu (na základě písemných vyjádření účastníků) nebo po projednání při jiném soudním roku či jednání. Odvolání proti rozhodnutí o návrhu na vydání prozatímního rozhodnutí je nepřipustné, odvolání zákon připouští až proti rozhodnutí o prodloužení prozatímního rozhodnutí.

Zrušení rozlišování forem péče

Nově zákon nerozlišuje mezi jednotlivými formami péče (dosud péče jednoho z rodičů, péče střídavá a péče společná). Pokud se rodiče dohodnou na tom, že dítě zůstává v péči obou rodičů, soud takto rozhodne, aniž by soud určoval rozsah péče o dítě každého z nich. V ostatních případech soud určí rozsah péče každého z rodičů o dítě. Dítě má právo na „rovnocennou“ péči obou rodičů, rodiče mají právo na „rovnocennou“ péči o své dítě. **Nové znění zákona upouští od rozlišování pečujícího rodiče a rodiče majícího právo styku. Vymezení rozsahu péče každého z rodičů o dítě tedy nahrazuje soudní úpravu osobního styku, zákon předpokládá možnost úpravy styku nepřímého v době, kdy je dítě v péči druhého rodiče.**

Nepřijatelnost tělesného trestání

Změna právní úpravy směřuje především ke změně hodnotového přístupu, současně dojde k dosažení souladu s mezinárodními závazky České republiky. Zákonná definice rodičovské odpovědnosti nově zmiňuje, že péče o dítě zahrnuje péči o zdraví dítěte a o jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj bez tělesného trestání, duševního strádání a jiných ponižujících opatření.

Dítě jako účastník soudního řízení

Mgr. Eva Pávková, psycholog

Loajalita

Dítě bylo nedobrovolně zataženo do konfliktu. Chaoticky na něj dorážejí emoce obou rodičů, pletou ho protichůdné informace a znejišťují nevyslovené požadavky k loajalitě.

- Zažívá často silný pocit viny za nastalou situaci. Dítě se domnívá, že ono je zdrojem sváru rodičů a mylně to považuje za své provinění.
- Oba má rádo, je nuceno být pouze s jedním z nich, cítí provinění ve vztahu ke druhému rodiči.
- Nesrozumitelná míchanice v něm může vyvolat pocit, že musí zaujmout pozici vyjednavče či soudce a rozhodnout, kdo je viníkem, kdo zapříčinil všechna trápení, kterými prochází.
- Část dětí nevědomě volí strategii, která jim umožní odhodit nesnesitelné břemeno a odpočinout si v černobílé pravdě jednoho z rodičů.
- Odměnou je mu bezpečí od konfliktu loajality. **Cílem je přežít!**

S kým je loajální týrané dítě?

1. Ověřovat srozumitelnost

Věk, zralost, vrstevnický slovník

2. Druhy otázek

Návodné

Uzavřené

Otevřené

3. Zrcadlit

Čtyři základní emoce

4. Traumatická reakce

Útok – vyplavení adrenalinu

Útěk – minikontrakt (vydrž prosím ještě deset minut)

Ztuhnutí – nabídni pití, dej čas, udrž oční kontakt, mluv ty a pomalu

5. Nejdůležitější výstup rozhovoru?

www.evapavkova.cz

Doprovázení a odborné služby při předávání dítěte do péče budoucích osvojitelů, metody, praxe, kazuistiky.

Mgr. Zuzana Senciová, Mgr. Alice Trávníková, UMPOD

Doprovázení probíhá zejména ve formě emocionální a sociální podpory, ale i při zvládnání běžných praktických záležitostí (poskytování poradenství při zvládnání administrativních nároků souvisejících s procesem osvojení, tipů na trávení času v místě bydliště dítěte, doprovázení při návštěvě lékaře apod.)

Doprovázejícím pracovníkem je obvykle psycholog (sociální pracovník), který spolupracuje se všemi, kteří se na procesu osvojení podílí a proces osvojení po psychologické stránce vede.

Doprovázení začíná bezprostředně po akceptaci napárování dítěte ze strany osvojitelů a končí svěřením dítěte do péče před osvojením. Poté je vhodné rodinu předat profesionálům v blízkosti jejich bydliště v rámci tzv. postadopčního servisu.

Koncepce minimálně tří oficiálních setkání:

- úvodní tzv. **nulté setkání** psychologa s osvojiteli (online) – vzájemná výměna informací o procesu a přípravě na seznámení s dítětem
- **první setkání** osvojitelů s pečující osobou (pěstoun, „teta“ ze zařízení) a dítětem za doprovodu psychologa v místě bydliště dítěte
- **druhé setkání** všech účastníků a OSPOD (poručníka dítěte) v místě pobytu osvojitelů.

Vlastnímu setkání osvojitelů s dítětem předchází **intenzivní příprava dítěte, pěstouna/ doprovázející organizace/ pečujících osob v zařízení.**

Při přípravě vycházíme ze znalosti spisové dokumentace a informací od pečujících osob (pěstouna, „tet“ či psychologa/ sociálního pracovníka zařízení), osvojitelů, ale i samotného dítěte. Informace průběžně aktualizujeme.

Cílem přípravy je pomoci dítěti převést neznámé na známé, konkretizovat očekávání a lépe zvládnout nejistotu, usnadnit navázání kontaktu a přenést svůj vztah z pro něj bezpečných osob na osoby nové.

U dětí mladších (do 4 let) probíhá jejich příprava cca týden před vlastním setkáním s žadateli, u starších dětí je vhodné přípravě věnovat 2-3 týdny. Je žádoucí, aby s dítětem o osvojitelích mluvila vždy jedna osoba (pěstounka, nejbližší teta, psycholog zařízení) a starší děti byly do přípravy aktivně zapojovány. O osvojitelích hovoříme jako o návštěvě, obvykle používáme jejich křestní jména, případně mluvíme o tetě/strejdovi. Rozhodně nepoužíváme slova jako máma/táta/rodiče (riziko traumatizace v případě neúspěšné interakce).

Při přípravě dítěte využíváme fotografie a videa žadatelů, pro dítě atraktivní písničky, pohádky, zaslané předměty (dečka, plyšová hračka) apod. V přípravě jsme prostředníkem kontaktu, zprostředkováváme výměnu informací, reagujeme na aktuální skutečnosti tak, abychom dítě motivovali a podporovali jeho zájem. **Pro úspěšnost procesu přechodu dítěte do nové rodiny je po celou dobu zcela zásadní podpůrný postoj pečujících osob.**

První setkání dítěte s osvojiteli - řízené seznámení dítěte s budoucími rodiči, probíhá v domácím prostředí dítěte. Cílem prvního setkání je předat osvojitelům podrobné informace o dítěti přímo od pečujících osob (povaha dítěte, specifika, denní režim, obavy apod.). Následuje vlastní seznámení žadatelů s dítětem, plánování dalších interakcí a jejich postupného přebírání dítěte do péče.

Dochází tak k postupnému navazování vztahu dítěte k novým lidem. Zpočátku se jedná o kratší časové úseky, které dítě tráví s návštěvou (zpočátku za přítomnosti dosud pečujících osob), a ty se v průběhu prvních dní prodlužují. Návštěva postupně přebírá plnou péči o dítě. **I v této době kvalitní podpora dítěte může výrazně usnadnit celý proces a umožnit dítěti snadněji se navázat na nové osoby.** Čím starší je dítě, tím intenzivnější podporu od „svých“ lidí potřebuje.

Po celou dobu procesu jsou osvojitelé v intenzivním online/osobním kontaktu s doprovázejícím psychologem (v prvních dnech až týdnech denně). Žadatelé jsou vedeni k tomu, aby v případě jakýchkoliv nejistot a těžkostí okamžitě kontaktovali doprovázejícího psychologa a byla tak možnost ihned potíže řešit.

Úzká spolupráce psychologa je i s pěstounem (doprovodnou organizací, zařízením, v případě staršího dítěte i s ním), společně

vyhodnocují průběh interakce a plánují další kroky (rozloučení, přechod do 24/7 péče apod.), je poskytováno poradenství dle aktuálních potřeb.

Po přechodu dítěte do celodenní péče budoucích rodičů se kontakt s pěstounem (zařízením) postupně rozvolňuje. Tempo přechodu dítěte do nové rodiny se přizpůsobuje dítěti, jsou rovněž průběžně vyhodnocovány kapacity žadatelů.

Třetí oficiální setkání probíhá zpravidla u dětí starších 5 let. Cílem je příprava dítěte na přemístění do nového domova, jeho informování o dalším postupu a snížení tak jeho případné nejistoty a napětí. Rovněž je předáno doporučení osvojitelům k adaptačnímu období po přivezení dítěte domů a práce s dítětem na jeho minulosti.

Studijní text – modul 6

Úmluva o právech dítěte přijatá Valným shromážděním OSN v roce 1989 a ratifikovaná ČSR v roce 1991 mimo jiné říká

ve článku 3: „odst. 1 – Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními ...;

„odst. 2 – státy ... se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, která je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled

na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.“.

Respekt k nejlepšímu zájmu dítěte je součástí určité kultury. Naše značně adultocentrická (na perspektivě dospělých založená) a paternalistická kultura dosud dítěti nepřiznávala v této věci velkou autonomii. Dítě samo není v takové kultuře uznáváno za natolik rozumného tvora, aby bylo schopno svůj zájem vyjádřit. Ten proto zastupují tradiční „patroni dětí“ – rodiče, případně zástupci státu a experti (pediatři, psychologové). Nejlepší zájem dítěte se tak může překrývat se zájmem rodičů, případně státu či odborníků. Tato kultura stále převládá a dítě není vždy a dostatečně slyšeno a nemá šanci spolurozhodovat o věcech, které se ho bytostně dotýkají (např. výběr školy, kroužků atd.).

Úmluva představuje v této souvislosti revoluci v historicky starších pojetích dětství, je výrazem emancipačního pojetí dětství, chápe dítě jako subjekt a nositele práv. Úmluva „osvobozuje“ dítě ze statusu závislé bytosti, když jej chápe jako aktivního nositele práv, schopného vyjádřit se ke svým zájmům

Zkoumat, pochopit a respektovat nejlepší zájem dítěte vyžaduje jistou osobnost a postoj k dětem, který lze označit náklonností a láskyplností k dětem. Zjišťování názoru dítěte vyžaduje určitou citlivost, schopnost vytvořit pocit bezpečí a důvěry, schopnost nebo aspoň snahu podívat se na věci z perspektivy dítěte. Tato schopnost by měla být typickým rysem každého učitele, protože bez porozumění světu dětí nelze souznít ve vzájemné interakci. (bude to stále já o voze, ty o koze)

K tomu, aby dítě mohlo své potřeby, přání a názory vůbec projevit, potřebuje k tomu určitý sociální prostor. Sociální prostředí je jedním z klíčových principů modelu UNICEF Školy přátelské dětem. (Nosál 2012)

Nejlepší zájem dítěte vyjádřený v Úmluvě o právech dítěte, je de facto novou přidanou hodnotou Úmluvy jako třetího zásadního dokumentu týkajícího se práv dětí a je jádrem zorného úhlu pohledu, který umožňuje konstrukci nové filosofie práv dětí a přináší emancipaci do společenského rozvoje a renesance škol. Vyjadřuje zájem společnosti na předávání svého potenciálu v zájmu přežití a rozvoje společnosti.

Existuje potřeba blíže specifikovat pojem nejlepšího zájmu dítěte.

Postup OSPOD v souvislosti s oznámením o fyzickém týrání dětí a souvisejícím vyhodnocením míry ohrožení dětí – právní rámec.

Mgr. Klára Ille, Mgr. Tereza Kulhanová, KVOP

OSPOD musí vyhodnocovat veškeré obdržené oznámení k péči některého z rodičů.⁵ Činit by tak měl bez zbytečných průtahů⁶ s přihlédnutím k závažnosti takových oznámení.

OSPOD musí využít přiměřené prostředky k objektivnímu zjištění okolností. Jejich posloupnost OSPOD určuje sám na základě vyhodnocení namítaných skutečností.⁷

O prošetření oznámení by OSPOD měl rodiče informovat.⁸

OSPOD má povinnost komunikovat s rodiči. Také má povinnost vést spisovou dokumentaci⁹ dětí, kterým byl ustanoven opatrovníkem nebo poručníkem, a dětí, které zákon považuje za ohrožené. Součástí spisové dokumentace jsou mimo jiné záznamy o jednání s rodiči.¹⁰

Je povinností OSPOD adekvátně reagovat na upozornění ohledně špatné péče či týrání dětí. OSPOD nemůže pouze vyčkávat až/jestli se na něj obrátí i policie v situaci, kdy se rodič obrátil zároveň na policii. Takový postup je nesprávný. Obzvláště, když jde o upozornění na nepřiměřené fyzické trestání dětí. Nejedná se tedy o žádnou banalitu, ale o věc, která by během doby mohla nebezpečně gradovat. Za takovéto situace by OSPOD měl reagovat ihned a upozornění na nepřiměřené fyzické trestání urychleně prověřit. O výsledcích by pak měl oznamujícího rodiče informovat.

OSPOD by také měl sepsat oznámení, které rodič na OSPOD učiní. A to i v případě, že zatím nevede žádný spis dítěte. Jen tak může zajistit, že jeho postup bude přezkoumatelný, a také v případě fluktuace zaměstnanců, bude zajištěna návaznost sociálně-právní ochrany (či poskytovaného poradenství a prevence). Nedbalé vedení dokumentace může bránit kontinuitě sociální práce. A činnost OSPOD se stává netransparentní. Není také možné, aby si sociální pracovník/ce pamatoval/a veškeré skutečnosti až do doby, než bude dítě jako ohrožené vyhodnoceno. V řadě případů se totiž situace v rodině stupňuje a to ne v řádu týdnů, ale až měsíců i let. Pokud OSPOD nebude informace o dítěti evidovat a situace v rodině vygraduje nebo se problémy budou kumulovat, nemusí mít dostatečné podklady, na základě kterých by dítě vyhodnotil jako ohrožené a s rodinou intenzivněji pracoval.

Informace o možném nepřiměřeném fyzickém trestání je podstatná i pro OSPOD jako kolizního opatrovníka. Obsahuje totiž podstatné sdělení o tom, jak se rodiče k dětem chovají.

Pro preventivní a poradenskou činnost je zase podstatná pro přehodnocení toho, zda se v důsledku této informace nestává dítě ohroženým podle § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Pokud by OSPOD kolizním opatrovníkem nebyl, mohl by vést tento záznam v podkladech mimo spis v rámci své preventivní a poradenské činnosti.

⁵ Dané pravidlo vyplývá ze zásady zakotvené v § 7 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Ta upravuje, že každý je oprávněn upozornit OSPOD na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti.

⁶ Pravidlo zakotvuje zásada procesní ekonomie zakotvená v § 6 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu.

⁷ V souladu s § 9a zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

⁸ Mlčenlivost OSPOD se neuplatní vůči zákonným zástupcům dítěte či jiné odpovědné osobě za výchovu dítěte.

⁹ V souladu s ustanovením § 54 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁰ V souladu s § 55 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Další postup OSPOD

OSPOD je povinen mimo jiné působit na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti a obnovili narušené funkce rodiny. Také má poskytovat odborné sociální poradenství a pomáhat rodičům při řešení problémů souvisejících s péčí o dítě.¹¹

Dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo pro účely sociálně-právní ochrany tyto názory svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. Jeho vyjádření je potřeba věnovat náležitou pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti.¹²

OSPOD by měl tedy rodiče důrazně poučit o tom, že fyzické tresty jsou nepřijatelné a je nutné se jim vyvarovat.¹³ Také může rodiči doporučovat odbornou poradenskou pomoc, která se zaměřuje na nepřijatelnost fyzického trestání dětí či práci s emocemi a sebeovládáním rodiče.

Pokud např. OSPOD zjistí, že je mezi rodiči komplikovaná a problematická komunikace, **OSPOD jim může doporučit mediaci či odbornou poradenskou pomoc.**

Vyhodnocování míry ohrožení dítěte podle § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí

OSPOD pravidelně vyhodnocuje situaci dítěte a jeho rodiny¹⁴ a posuzuje, zda se jedná o ohrožené dítě.¹⁵

Podle Matouška (2015) by měl OSPOD zjišťovat rodinné poměry především ze čtyř zdrojů - z rozhovorů s otcem, s matkou a s dítětem, a dále z šetření v rodinné domácnosti, v níž dítě žije. Poznatky o rodině však může získat i dotazem u dětského lékaře či ve škole.¹⁶

¹¹ V souladu s § 11 odst. 1 písm. a), § 10 odst. 1 písm. b) a § 1 odst. 1 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹² V souladu s § 8 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹³ K nepřijatelnosti fyzického trestání dětí viz také Ministerstvo spravedlnosti. *Nepřijatelnost tělesného trestání dětí*. Mezi soudy. Praha 2024. Dostupné z: [Nepřijatelnost tělesného trestání dětí | Mezi—soudy \(mezisoudy.cz\)](https://www.mezisoudy.cz) [cit. 2024-09-17].

¹⁴ V souladu s § 10 odst. 3 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁵ V souladu s § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁶ MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Děti a rodiče v rozvodu. Manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. S. 84-85, ISBN 978-80-262-0968-3.

Nabídka vzdělávacích programů TRIADA-Poradenské centrum,z.ú. s akreditací MPSV ČR – pro rok 2026

Terapeutické rodičovství v práci s rodinou dítěte v náhradní rodinné péči

- A2024/0704-SP/PC
- rozsah: 6 vyučovacích hodin

Anotace: Vzdělávací program je představením terapeutického rodičovství, jako efektivního a uzdravujícího výchovného přístupu k dětem v náhradní péči. Terapeutické rodičovství vychází ze specifických potřeb dětí, které utrpěly vývojové trauma, byly opomíjeny, týrány, přežily opuštění a ztrátu své vlastní biologické rodiny. Pro adoptivní rodiče či pěstouny je často chování dětí, které přijaly do péče nesrozumitelné, potýkají se s nemalými výchovnými obtížemi a to jim bere sílu a odhodlání na každodenní radost z rodičovství. Na vzdělávání si přiblížíme co je a co není terapeutické rodičovství, připomeneme si teorii attachmentu a propojíme to s vývojem mozku dítěte a jeho vlivem na projevy chování dítěte.

Lektorka: Mgr. Danka Pukancová

Rodinné vztahy a vazby dítěte v pěstounské péči, právo osvojeného dítěte znát své kořeny

- A2024/0603-SP/VP
- rozsah: 6 vyučovacích hodin

Anotace: Vzdělávací blok Rodinné vztahy a vazby dítěte v pěstounské péči je zaměřen na seznámení účastníků s aktuálními trendy v oblasti práva na rodinný život. Zaměří se jednak na právní rámec - právní závazky státu vyplývající z mezinárodních dokumentů, zejména Úmluvy o právech dítěte, Úmluvy o styku s dětmi atp., ale i z judikatury Ústavního soudu ČR atp. Věnuje se dále rovněž rozboru kazuistik - zpráv, stanovisek a doporučení v souvisejících kazuistikách veřejného ochránce práv ve věci výkonu sociálně-právní ochrany dětí – a z toho vyplývajících rolí jednotlivých aktérů v systému ochrany dětí. Program představí dobrou praxi Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v otázce práva znát své biologické kořeny u dítěte adoptovaného z Česka do zahraničí. Zahrne stručně právní rámec celé problematiky a psychologická východiska a na případech několika dětí představí konkrétní postupy ukazující různou úroveň informování dítěte, případně jeho propojení s biologickou rodinou, a to navzdory velké vzdálenosti a jazykové odlišnosti obou stran.

Lektorský tým: Mgr. Klára Ille, Mgr. Alice Trávníková, Mgr. Tereza Kulhanová, Mgr. Michaela Trávníčková

Dítě mimo rodinu - soudní a správní praxe

- A2024/0549-SP/VP
- rozsah: 6 vyučovacích hodin

Anotace: Cílem kurzu je rozšířit znalosti účastníků o právních otázkách souvisejících s právy dítěte umístěného mimo rodinu, v soudní a správní praxi.

Smyslem kurzu je rozšířit orientaci účastníků v právních instrumentech, souvisejících se zásahy do práva dítěte na péči v případech, kdy dochází k narušení kontaktů mezi rodičem a dítětem, a tedy k možnosti zásahu do práva dítěte znát svůj původ (předběžná opatření a výkony rozhodnutí v případech odebrání dětí z rodiny, monitorování výkonu náhradní rodinné péče s ohledem na plnění povinnosti pěstounů apod).

Dovednosti účastníků budou prohloubeny v oblasti jejich kompetencí při poskytování podpory dítěti při uplatňování jeho práv – jak ve vztahu ke státním orgánům, tak i k pečujícím osobám. Výklad bude ve 2 blocích, které budou samostatně zaměřeny v prvním na předběžná opatření a výkon rozhodnutí, ve druhém na otázky náhradní rodinné péče a osvojení.

Lektorský tým: Mgr. Petr Sedlák, Ph.D., Mgr. Eva Pávková

Vztahy a potřeby dítěte v PPPD - principy, postupy a dobrá praxe

- A2024/550-SP
- rozsah: 6 vyučovacích hodin

Anotace: Tématem programu je zajištění práva dítěte na řádnou péči v případě jeho umístění do pěstounské péče na přechodnou dobu, respektování nejlepšího zájmu dítěte a jeho vývojových potřeb. Konceptně reaguje na koncepční změny probíhající reformy systému ochrany dítěte a podpory rodin, které kladou důraz na prevenci umístění dítěte mimo péči rodičů a v případě separace cíleně směřovat k reintegraci rodiny.

Přechod dítěte z péče rodičů nebo blízkých osob do PPPD, probíhá převážně jako urgentní patření v situaci, kdy je dítě vážně ohroženo. Dítě z péče rodičů se ocitá v péči osoby, pro něj doposud neznámé a v neznámém prostředí, jedná se o traumatizující situaci, která může mít závažné důsledky pro jeho další vývoj. Je třeba, aby všichni aktéři měli odpovídající profesionální kompetence, jasně stanovené postupy a nástroje vedoucí ke zmírnění dopadu separace tak, aby byly naplňovány jeho vývojové potřeby, zachovány vrozené vztahy a vytvořena stabilní a bezpečné prostředí po celou dobu trvání umístění dítěte mimo péči rodičů a jeho rodiny. Obsahem vzdělávacího programu jsou principy, metodické postupy, nástroje a mezioborová spolupráce všech aktérů systému pro zajištění nejlepšího zájmu dítěte při respektování jeho psychosociálních a vývojových potřeb.

Lektorský tým: PhDr. Eva Rotreklová, Věra Bechyňová, DiS.

Metody a techniky odborné přípravy pěstounů a osvojitelů

- A2023/1510-SP/PC/VP
- rozsah: 16 vyučovacích hodin

Anotace: Cílem vzdělávacího programu je prohloubení odborných kompetencí lektorů příprav pěstounů a osvojitelů. Zabývá se metodami práce s laickými účastníky-neodborníky. Seznamuje s vlastní, ověřenou programovou strukturou a předkládá techniky k prezentaci profilových témat odborné přípravy. Praktická část obsahuje interaktivní a zážitkové formy prezentace tématu, zdůrazňuje rozdíly mezi jednotlivými formami – pěstounská péče na přechodnou dobu, pěstounská péče a osvojení.

Zdůrazněny jsou také aktuální a připravované změny přístupů k tématu řešení situace ohrožených dětí a jejich rodin. Lektory kurzu jsou odborní pracovníci s dlouholetou praxí v oblasti náhradní výchovy a zejména lektorským působením v odborné přípravě pěstounů a osvojitelů v několika regionech ČR.

Lektorský tým: PhDr. Eva Rotreklová, Mgr. Eva Pávková

Aktuální otázky rodinného práva v praxi sociálně právní ochrany dětí

- A2023/0398-SP/PC/VP
- rozsah: 8 vyučovacích hodin

Anotace:

Cílem kurzu je rozšířit znalosti a dovednosti účastníků ve struktuře rodinného práva, v zapojení jednotlivých institucí a aktérů, jejich vzájemné propojenosti a mezioborové spolupráce. Ve třech blocích je výklad orientován na právně procesní otázky, mezinárodně právní aspekty SPOD a lidsko právní hledisko.

Lektorský tým: Mgr. František Dolihal, Mgr. Klára Ille, JUDr. Markéta Kačerová Nováková, Mgr. Eva Pávková, PhDr. Eva Rotreklová, Mgr. Petr Sedlák, PhD., Mgr. Alice Trávníková,

Aktuální otázky rodinného práva v praxi sociálně právní ochrany dětí II

- A2025/1088-SP/PC/VP
- rozsah: 6 vyučovacích hodin

Cílem kurzu je rozšířit orientaci účastníků v rodinném právu, poskytnout vhled do praxe opatrovnických soudů a získat informace o změnách v rozvodovém řízení a úpravě poměrů dítěte po rozchodu rodičů. Důraz je kladen na respektování práva a zájmu dítěte, na jeho participaci v řízení správním a soudním, v kontextu jeho psychosociálních potřeb. Kurz akcentuje dopad legislativních změn v roce 2025 pro oblast sociálně-právní ochrany dětí - novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a zákon, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony - odeslán k publikaci ve Sbírce zákonů dne 23. 7. 2025, účinný od 1. 1. 2026.

Lektorský tým: Mgr. Petr Sedlák, Ph.D., Mgr. Eva Pávková, Mgr. Klára Ille, Mgr. Alice Trávníková, Mgr. Tereza Kulhanová, Mgr. Zuzana Senciová, PhDr. Eva Rotreklová

Počet účastníků ve skupině je max. 20 osob. V případě zájmů můžeme připravit vzdělávání na klíč – ve vašem zařízení a dle vašich podmínek.

Další informace o termínech a přípravě akreditovaných programů najdete na

<https://triada-centrum.cz/vzdelavani-publikace/akreditovane-vzdelavaci-programy>

Pokud máte nějaké dotazy – jsme Vám k dispozici.

**Srdečně Vás zveme na
XXVI. ročník celostátního semináře
Brno, 23. - 24. 9. 2026**

TRIADA – Poradenské centrum, z. ú.

Antala Staška 4, Brno 613 00.
pracoviště Okružní 19a, Brno 638 00
IČ: 266 47 486

Tel.: 774 409 909, 774 409 907

Email: rodiny@triada-centrum.cz, vzdelavani@triada-centrum.cz

TRIADA

PORADENSKÉ CENTRUM

<http://www.triada-centrum.cz>